

Veselīgs balanss starp cieņu un pašcieņu

Gunda Miķelsone

SARUNA AR OBOJISTU EGILU UPATNIEKU

Lielās ģildes solistu telpa, galds, oboja, mēlītes. Uz brīdi izrāviēs no karstās vasaras mēģinājumu pārpilnības raga, Egils Upatnieks stāsta par obojistu ikdienu, LNSO, ko sauc par savu orķestri, un mūziķu svarīgāko īpašību, kas aizgūta no profesora Viļņa Pelnēna, – aristokrātisku cieņu un pašcieņu pret visiem orķestrī iesaistītajiem.

Timekļa plašumos atrodams kāds 2018. gada videorullītis no Carion kvinteta koncerttūres. Tur redzama roka, kas siki ieskicējusi visu tūres plānu – ar datumiem, laikiem un dažādu vietu apzīmējumiem. Varēja noprast, ka tā bija jūsējā. Cik daudz plānošana nosaka jūsu ikdienas dzīvi?

Tā bija mana vai Egila Šēfera roka. Mēs papildinājām viens otru. Patiesībā tikpat kā nekad nesanāk uzmett tādu plānu. Viss notiek, paļaujoties uz Google kalendāru. Carion ansambli to lietojam visi. Tur nedrīkst rasties kļūdas. Ja tādas būs, kāds nokavēs vai atnāks dienu vēlāk. Bet pārbraucienus ilgumus kalendārs nerēķina. Tad reizēm sanāk attēlot uz papīra.

Jā, reizēm pārbraucieni mēdz būt gari, un grafiki ir paskarbi. Kādreiz kāds no mums viegli uzsprāgst – vai tad tiešām tā vajadzēja un citādi nevarēja? Cenšos to neuztvert personīgi, jo tieši es esmu tas, kas pērk ansamblim lidojumu biļetes. Tas ir atkarīgs no ļoti daudziem faktoriem. Bet nav vērts skandalēt par to, ko nevar ietekmēt.

Ja nerunājam par pārbraucieniem?

Ja runājam par manu personīgo plānošanu, tā varētu būt labāka. Man ir diezgan daudz darbavietu. Pirmā un galvenā ir Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris, lielu vietu ieņem arī ansamblis Carion, man ir pusslodzes kontrakts Latvijas Nacionālajā operā, un es strādāju arī kā lektors Latvijas Mūzikas akadēmijā. Šim brīdim pietiek.

Reizēm ir tā, ka strādā vairāk, un no tā vienā brīdī īsti nav vairs jēgas, jo ar labāku plānošanu un lielāku piedomāšanu varētu sasniegt finansiāli tādas pašas rezultātus. Tas diemžēl jāatzīst. Varbūt šogad līdz tam nonāks. Bet negribu nevienu savu darbavietu

nopelt. Neviena nav tāda, kuru pirmo patlaban atņemtu. Jau ansambli un ar orķestra biedriem runājām, ka vienā brīdī tādu darba ritmu vienkārši vairs nepieļaus veselība.

Viens otrs no maniem kolēģiem jau ir saskāries ar šo – sauksim to par izdegšanu vai nervu slimībām. Man ir 37 gadi. Ik pa laikam jāpaskatās spogulī un tas sev jāatgādina. Piemēram, 37 gados aizgāja Aleksejs Avečkins, 38 gados trombonists Andris Ērglis, nupat visiem svaigā atmiņā atvadišanās no Jāņa Tretjuka, kuram bija nepilni trīsdesmit. Kāpēc? Tāpēc, ka viņš darīja to, ko mēs visi vienmēr darām. Viņš staigāja apkārt slims un darīja to, kas viņam jādara. Savulaik viens otrs no administratīvā personāla bija izteicies: “Kas tagad notiks, ja katra puņķīša dēļ nenāks uz darbu, sāksies anarhija.” Varbūt reizēm vajadzētu nenākt. Lietas, par kurām jāpadomā brīvākos brīžos, ko varētu vēlēt vairāk.

Man stereotipiski šķita, ka pirmā tiktu atņemta pedagoģija. Kļūdijs.

Katrai no darbavietām ir savi plusi, neviens no tiem nav bez garozas. Kopš pāragri mūžībā aizgāja mans pirmais skolotājs Vilnis Pelnēns, sāku nodarboties ar pedagoģiju. Viņš nosacīti atstāja mantojumā Dārziņskolu, tur vienu brīdi strādāju, un viens otrs manis skolots jaunietis tagad jau ir pastāvīgs mūziķis, kuru labprāt aicina spēlēt orķestrī.

Kādu brīdi akadēmijā strādāja Normunds Šnē, un labi, ka tā. Pie viņa pabeidzu maģistrantūru, un tas bija pavisam cita limeņa darbs. Nevis tikai Normunda dēļ, jo abi ar Pelnēnu bija izcili pedagogi, bet vienā brīdī vienkārši pats sāc darīt lietas citādi. Tolaik man piedāvāja strādāt akadēmijā, un pēc zināmām pārdomām piekritu.

Vai es to kādreiz nožēloju? Es nelietotu vārdu ‘nožēla’, bet ļoti daudz par to domāju. Varbūt pēdējos pāris gadus mazāk, jo tagad vecuma starpība starp mani un tiem studentiem, kas šogad iestāsies akadēmijā, ir aptuveni divas reizes lielāka. Bet, kad tev ir 26 gadi un pie tevis iestājas deviņpadsmitgadīgs students, tad ļoti daudz domāju par to, ko tad īsti varu dot jaunajiem mūziķiem. Situācijas ir dažādas. Viens otrs mācās inercēs pēc. Cits atkal nē, tad viņa priekšā esi kaut kādā ziņā atbildīgs. Jāpalīdz tikt galā ar

lietām, kas nesanāk, un jāpalīdz pavērt plašāku apvārsni, jo pasaule mūsdienās ir ļoti maza. Tā ievērojami atšķiras no pasaules tolaik, kad mācījies akadēmijas pirmajos kursos – mēs vēl nebijām Eiropas Savienībā, un internets bija bērnu autiņos. Tagad jebkuru ierakstu iespējams noklausīties ar triju klikšķu palīdzību, un, ja tam esi par slinku, tas, iespējams, par tevi kā mūziķi kaut ko liecina. **Ko darīt ar tiem studentiem, kas mācās inercēs pēc?**

Es, protams, cenšos būt korekts, bet esmu teicis – klausies, redzot to, kā tu šobrīd strādā, neredzu, ka dzīvē to darīsi. Varbūt netērē savus labākos gadus. Viens paklausa, cits nē. Nav jau man viņu tik daudz, bet situācija lēnām mainās pozitīvā virzienā.

Jauno mācību gadu akadēmijā iesāks septiņi obojisti: viena maģistrante un seši bakalauri. Un tas nav maz. Fagoti, mežragi un arī trompetes ir sliktākā situācijā.

Kāpēc es strādāju pedagoģisko darbu? Kurš vēl to strādās? Kuru jūs gribētu tur redzēt? Es tur gribētu redzēt Normundu Šnē, kurš vienā brīdī saprata, ka tas viņam ir daudz par daudz. Savādā kārtā viņš pats reiz kādam bija izteicies, ka nav labs pedagogs. Domāju, ka tu esi tieši tik labs pedagogs, cik audzēknis no tevis var paņemt. Viņš zina, ka bija labs pedagogs man! Protams, ja gribi būt pedagogs akadēmijā, pašam ir jāspēlē. To Normunds vairs nedara. Viņš gudri saprata, ka oboja nav tas, ko var darīt uz pusslodzi.

Jūs redzējāt, ar ko es nodarbojos, kad ienācāt (izgatavoja mēlītes – *aut. piez.*). Tas prasa pietiekami daudz laika katru dienu. Arī atvaļinājumā. Tas nav tikai ar oboju vien, bet gandrīz visiem pūtējiem. Zinu cilvēkus, kas atvaļinājumā vingrinājās spēlēt Bēthovena Trešo simfoniju, kas rītdien skanēs mēģinājumā, bet zinu arī to, ka tādu nav daudz.

Kurš bija nozīmīgākais skolotājs, kas pilnībā apvērta domu otrādāk? Vai tā nekad nav bijis?

Kādu nenosaukt nozīmētu nebūt īsti godīgam. Viennozīmīgi līdzās nostatīšu Vilni Pelnēnu un Normundu Šnē. Pirmkārt, tāpēc, ka tā ir viena obojas skola. Vilnis Pelnēns bija Normunda Šnē skolotājs, un es vecuma ziņā esmu kā nākamā paaudze.

EGILS UPATNIEKS (1982)

- Obojas spēli apguvis Emīla Dārziņa mūzikas skolā un Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā pie profesora Viļņa Pelnēna, turpinājis maģistrantūras studijas JVLMA Normunda Šnē obojas klasē
- Mācījies Hamburgas Mūzikas un teātra augstskolā pie Rainera Hervega, vēlāk papildinājis zināšanas pie Lāslo Hadadi, Gintera Pasina un Ingo Goricka
- Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra oboju grupas koncertmeistars
- Dānijā rezidējošā koka pūšaminstrumentu kvinteta *Carion* dalībnieks
- Latvijas Nacionālās operas un baleta orķestra oboju grupas mūziķis
- No 2006. līdz 2011. gadam valsts kamerorķestra *Sinfonietta Rīga* pirmā oboja
- Obojas spēles docents Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā

Vai esat kādreiz par kaut ko aizrautīgi fanojis?

Neatceros, ka būtu fanojis par kādu konkrētu mūziķi ilgstošā laika periodā. Nekādā ziņā vienā manā daiļrades attīstības posmā nevar noliegt Heinca Holligera ietekmi. Tik daudz skaņu ierakstu, cik viņš ir veicis ar visdažādāko mūziku obojai un arī pūšaminstrumentu ansambļiem, nebūs iespējams atkārtot. Ierakstu industrija vairs nedarbojas tādā mērogā. Arī otru tādu mūziķi būtu grūti pameklēt.

Kādreiz mācoties vidusskolā un tepat ejot uz koncertiem, mani ārkārtīgi aizrāva Normunda Šnē spēle. Tagad, attīstoties globālajam tīmeklim, var ielūkoties jebkurā pasaulē koncertzālē, un ne tikai koncertos.

Man kā mūziķim ir ļoti interesanti redzēt citu orķestru ģenerālmēģinājumus pirms koncerta. Kurā vietā viņi koncentrējas un sniedz maksimumu, un kur mazliet taupās vakaram. Attiecībā uz pūtējiem to var ļoti skaidri just, no tā var arī mācīties.

Kā, piemēram, Saimons Retls strādāja Bādenbādenes *Festspielhaus* ar Šostakoviča Ceturto simfoniju, kas jāspēlē vakarā. Monumentāls darbs. Skaidrs, ka ģenerālmēģinājumā to nevar izspēlēt cauri un vēl dažas vietas atkārtot. Tas liecinātu tikai par vienu – diriģents nav pārliecināts par sevi. Rezultāts vakarā, visticamāk, būs sliktāks nekā no rīta, tāpēc tas ir nevien bezjēdzīgs, bet pat kaitniecisks lēmums.

Laimīgā kārtā tā notiek arvien retāk, un pie mums ne pārāk bieži. Ir gan tīri fiziski, gan emocionāli apsvērumi. Divreiz dienā tādu gleznu nevar gleznot. Katram mūziķim ir sava pirmskoncertu rutīna. Pat tam, kuram vispār nav nekādas pirmskoncertu rutīnas, tā ir rutīna. Ja man vakarā gaidāms nopietns koncerts, tad es zinu, kā mana diena izskatīsies. No tā atkāpjos nelabprāt un gauži retos gadījumos.

Kādā intervijā lasīju, ka jūs labprāt būtu gatavs ļaut vienu dienu pastaigāt līdzī savām gaitām, lai redzētu, ko nozīmē mūziķa dienas grafiks.

Piedāvājums ir spēkā. Šorīt gandrīz nokavēju mēģinājumu, jo ir Rīgas svētki un sastrēgumi, ar ko nebiju rēķinājies. Tagad

Pilnīgi netišām, Normunda Šnē iespaidots, sāku spēlēt oboju. Salīdzinoši vēlū, trīspadsmit četrpadsmit gadu vecumā. Pirms tam ar mūziku nenodarbojos. Vecāki mēģināja piespiest spēlēt vijoli, bet jau toreiz slikti pakļāvos dresūrai.

Oboju sāku mācīties pie Viļņa Pelnēna un esmu viens no tiem, kas savu pirmo nodarbību atceras spilgti. Viļņa Pelnēna personībā visvairāk aprīnoju īpašību, kas mūsdienās tikpat kā nav sastopama. Tā ir aristokrātiska cieņa un pašcieņa pret mūziku, pret kolēģiem, pret diriģentu, pret kolektīvu.

Patik tas vai nē, bet oboja ir orķestra instruments, un ir pavisam maz obojistu, kas būtu tikai solisti. Šis izpratnes ļoti pietrūkst jaunajos mūziķos. Nav pat īsti svarīgi, vai esi pirmais obojists, otrais vai trešais. Katram ir savi uzdevumi. Un otram dzīve nebūt nav vieglāka. Piemēram, pirmajam vakarā ir grūts koncerts, un, protams, visi klausās pirmā obojista solo. Bet, ja otrajam kaut kas nesanāks, tad dzirdēs, ka akords skan šķībi. Nedrīkst spēlēt attiecīgajā nedēļā pirmā obojista partijas. Tie visi ir tādi orķestra nerakstītie likumi, ko Viļņa Pelnēna un Viļņa Strautiņa pārstāvētā paaudze bez ierunām ievēroja. No Normunda Šnē esmu mācījies ārkārtīgi kritisku attieksmi pret materiālu šo vārdu vispozitīvākajā izpratnē. Tradīcijas ir ļoti laba lieta, bet ir jāapskata, kad tās ir argumentētas un kad nē. Tā ir prasme strādāt ar materiālu un ritma precizitāte, ko Normunds prasīja gan *Sinfonietta Rīga*, gan arī specialitātes nodarbībās.

Gatavojot šo laidieni, Orests Silabriedis man jautāja, kas vislabāk varētu pastāstīt par Vilni Pelnēnu. Un man nejausi paspruka, ka to lieliski spētu Pēteris Plakidis, Vilnis Strautiņš un Inta Villeruša. Te nu mēs esam. Tā paaudze aiziet.

Tā bieži notiek. Cilvēki atjēdzas pajautāt tikai tad, kad jau ir par vēlū.

Jā, un tad, kad varēja, isti neviens nesteidzās. Arī pēc Pelnēna ēras neviens neapsēdās parunāt pie diktoфона ar Strautiņu. Liela daļa zināšanu par pūšaminstrumentālistu vēsturi Latvijā ir aizgājušas kopā ar viņu. Gan jau profesors daudz ko ir sistematizējis un atstājis nākamajiem kolēģiem. Viss zudībā aizgājis nav. Bet jā, es arvien biežāk aizdomājos par laika ritumu. 37 gadi ir pusmūžs. Iekšējo akumulatoru ietilpība samazinās. Protams, tos var uzlādēt.

Varbūt jāsāk rakstīt memuāri.

Varbūt. Bet kurš to darīs? Man memuāriem ir mazliet par īsu, bet neko neprasīja apsēsties un parunāties ar Pēteri Plakidi ar ieslēgtu diktofonu. Protams, viņam bija intervijas, bet ir folklorā, kas reāli izbalēs. Tas laikam ir dabisks process.

Tāpēc komponisti ir visaugstākā no mūsu kastām. Viņu radītais paliks. Nākamais atcerēsies diriģentus un tikai tad atskaņotājmāksliniekus. Bet labi, ka mēs vismaz par to runājam, jo, kā zinām, cilvēks mirst divreiz – pirmo reizi, kad mirst fiziskais ķermenis, un otro reizi, kad par viņu pārstāj runāt. Visi mani audzēkņi zina, kas ir Vilnis Pelnēns. Ticiet man.

man ir intervija, vēlāk fotografēšanās, pēc tam vēl jāizskrien līdz akadēmijai, galu galā kaut kādā brīdī arī jāpavingrinās pašam, un vakarā ir koncerts. Nekas tāds, bet diena ar to pašu ir beigusies. Rītdiena būs nedaudz citāda, parītdiena arī. To uzsveru akcijā "Koncertzālei būt! Algām būt!" – nekādā ziņā neaizēnojot citas profesijas, katrai no tām ir sava garoza, un ir profesijas, kas ir nepieciešamākas nekā orķestra mūziķi. Tas ir vairāk sabiedrības izpratnes un novērtējuma jautājums.

Guna Zariņa reiz sacīja, ka katru gadu "Ēnu dienā" salauz vairāku meiteņu sapņus par aktrises profesiju.

Jauki, ka pieskārāties šim jautājumam. Guna Zariņa kopā ar Baibu Broku, un vispār Jaunā Rīgas teātra aktieru kolektīvs – to es varu saukt par savu teātri. Protams, to nevar salīdzināt ar lielo orķestru spēli, tā drīzāk ir kā kameramūzika.

Tie ir brīži, ko saprot tikai cilvēks, kas pats ir bijis uz skatuves. Piemēram, ko domā Vilis Daudziņš, kad pēc "Oblomova" pirmo reizi izslejas, trīssarpus stundas pavadījis taisnā leņķī Zahara lomā. Ko operdziedātājam nozīmē katru vakaru mirt uz skatuves un tev spēlēt attiecīgu mūziku bedrē, kur tevi, būsim godīgi, vispār neviens neievēro.

Jā, ar sapņiem uzmanīgi. Ka nepiepildās. Šis nav viegls ceļš. Es esmu laimīgs, man ir divi bērni. Vai kāds no viņiem ies mūziķa ceļu? Būsim piesardzīgi. Ja uz āru lauzīsies milzīgs talants, tad šķēršļi netiks likti. Bet urdīt kādu uz mūziķu dinastijas veidošanu? Paldies, nē.

Ko par to domā jūsu vecāki? Nav satriekti? Viņi domā tieši to, kas par to ir jādodomā. Es domāju, ka jau no manas audzināšanas viņi apzinās, ka būs lietas, par kurām viņiem nebūs teikšanas. Viņi priecājas, ka mazbērniem ir muzikālā dzirde, bet tiešām būtu daudz par agri spriest.

Protams, ir instrumenti, ko mūsdienu izpratnē jāsāk mācīties salīdzinoši agri. Tie ir jau pieminētie vijole, čells, klavieres. Tur tiešām vilciens ir aizgājis. Es sāku mācīties

oboju trīspadsmit četrpadsmit gados, un tas mūsdienu izpratnē ir nedaudz par vēlu. Kaut gan, ja pēkšņi saprot, ka gribas un visas zvaigznes sakrīt – ir labs skolotājs, labs instruments, nav nekādu problēmu ar mēlītēm –, var paspēt visu.

Bet tagad, 21. gadsimta vidū, jau agri tiek gaidīti visaugstākie rezultāti. Kaut kad izlasīju citātu no kāda pagājušā gadsimta 20.–30. gadu žurnāla par dubultmēlītēm. Oboja kopā ar angļu ragu, fagotu un arī kontrfagotu kaut kādā ziņā ir uzskatāmi par neapskaužami grūtiem pūšaminstrumentiem, jo dubultmēlīte paģēr pārcilvēcisku grūtību pārvarēšanu no spēlētāja: gan to uztaisot,

gan pēc tam spēlējot. Pastāv uzskats, ka tie, kas kaut ko sasnieguši ar šiem instrumentiem, paveikuši to par ļoti augstu cenu, sabeigtiem nerviem un sabojātām vai neizveidotām attiecībām. Tas kaut kādā ziņā mūsdienu pasaulei stipri atbilst, jo cilvēki sāk norakties darbos un ar kaut ko spēcīgi aizraujas, kas nav slikti. Bet dzīve no tā vien nesastāv. Viens otrs to saprot par vēlu vai nesaprot nekad. Tāda šī profesija ir.

Kādas ir jūsu attiecības ar angļu ragu?

Man ļoti patīk angļu rags. Liekas, ka tie abi ar oboju lieliski viens otru papildina. Kādreiz, kad notiek jaunu mēlišu meklējumi, ir domas par mazliet citādu skaņas modeli un citiem artikulācijas veidiem. Kad esi pārtrenējies ar oboju, tad angļu rags, būdams lielāks un smagnējāks instruments ar lielāku mēlīti un lielāku gaisa caurlaidību, noliek visu savā vietā. Tāpēc savu reizi man ļoti patīk paspēlēt angļu ragu.

Bet nepārspilējot.

Apbrīnoju tos kolēģus, kas ar angļu ragu labāk tiek galā, bet man nepatīk partijas, kur oboja ir jāmaina uz angļu ragu, jo komponisti ļoti bieži par to nav padomājuši. Patiesību sakot, tikai retumis. Straujā mainīšana man ārkārtīgi nepatīk. Nejutos komfortabli.

Bet angļu rags pats par sevi ir fascinējošs instruments, kam ir tik ārkārtīgi daudz skaistu orķestra solo un arī solo skaņdar-

bi. Tādas ir manas attiecības ar angļu ragu. Mēs sveicināties un nedaudz parunājamies, bet ne ļoti. Mums nav kopdzīves. Mana istā un vienīgā mīlestība ir te, uz galda. (*norāda uz savu oboju*)

Kādā situācijā jūs jūtaties visdabiskāk? Simfoniskajā vai kameramūzikā? Vai varbūt kā solists?

Es teiktu tā: tas viens otru papildina. Uzreiz pieskaroties solistu jautājumam, cik daudz ir tādu pūšaminstrumentālistu Latvijā, kas regulāri spēlē solo? Es domāju, vairākas reizes gadā. Tādu ir maz. Ir Dita Krenberga, kas spēlē solo un kameramūziku. Laimīgā kārtā mums ir vairāk nekā viens labs klarinetists, uz skatuves parādās gan Egils Šēfers, Mārtiņš Circenis, Guntis Kuzma un tagad jau arī Anna Gāgane. Kāpšana uz skatuves solista amplituā ārkārtīgi mobilizē, bet, ejot laimam, prasa arvien vairāk resursu.

Kameramūzika un orķestra spēle gan viena otru papildina. Kameramūzikā dalībnieku ir mazāk, un katrs indivīds ir būtisks. Orķestri reizēm esi lielā masā, un varbūt sāk likties – ai, es te atsēdēšu. Tā nav, un, lai to atcerētos, katram orķestra mūziķim vajadzētu ik pa laikam piedalīties kameransambļos. Tur nenoslēpsies.

Bet man ārkārtīgi patīk spēlēt orķestri. Orķestrim uzrakstīts tāds daudzums absolūti ģeniālas mūzikas, un lai Dievs dod to pietiekami bieži un daudzveidīgi spēlēt. Protams, ir lietas, kas man padodas vairāk, ir lietas, ko saprotu mazāk, bet pagaidām ar prātu cenšos atrast visā kaut ko sev.

Kuru mūziku jūs nesaprotat?

Ir komponisti, kas ir sirdij tuvāki, un ir tādi, kas nav. Bet varbūt vēl nav. Un arī komponistu daiļrade ir tik ļoti dažāda. Atkal negribu nevienu izcelt, kaut gan lielākā daļa komponistu, kurus sauktu, mūs vairs nedzird.

Tas, kas man pietrūka, kad strādāju *Sinfonietta Rīga*, bet vairs nepietrūkst, strādājot LNSO, ir romantisma laikmeta lielie simfoniskie darbi: Brāms, Mālers. Mēs pēdējā laikā esam sākuši spēlēt Vāgnera operas pa vienam cēlienam. Šogad bija "Tristans un Izolde" un "Valkīra". Neesmu Vāgnera fans, bet mani ārkārtīgi suģestē Vāgnera skaņa. Tas ir viens no desmit gadījumiem, kad visas zvaigznes sakrīt: ir pareizie kolēģi darbā, turklāt visi ir labā noskaņojumā, un pats esi labā noskaņojumā, atpūties un formā, un ir lielisks diriģents un viņa sazobe ar solistiem. Un akustika. Tad, ja tas viss sakrīt, rezultāts ir lielisks. Tas gan prasa militāru disciplīnu no katra. Pašdisciplīnu. Tie ir brīži, un tādu nav daudz, kad pilnīgi saproti, kādēļ ir vērts to darīt.

Pirms brīža ieminējāties, ka vecākus bērniem īsti nepatika klausīt. Bijāt dumpinieks?

Tā īsti nevarētu teikt. Tas bija attiecībā uz mūzikas skolu un toreizējo vijoles mācīšanās. Es nevarētu teikt, ka pilnīgi nepatika klausīt vecākus. Dumpinieks nebiju. Bija lietas, ko varēja ļoti skaisti nedarīt, tad arī ne-

darīju. Mēs bijām diezgan daudz bērnu. Bet es neraksturotu sevi kā tipisko dumpinieku.

Drīzāk kā?

Grūti pateikt. Vienlaicīgi atmiņā rotē dažādi vecuma posmi. Kad iestājos Dārziņskolā, biju svešais, daudzi citi tur jau bija mācījušies no nulltās klases, lai gan puse no pūšaminstrumentālistiem nāca no citurienes. Tas nenoliedzami arī pastāsta kaut ko par vēsturisko skolas atlasē procedūru.

Dārziņos es biju no malas, tajā pašā laikā nevaru teikt, ka mani slikti uzņēma. Mums bija ciešākas attiecības ar diviem klasesbiedriem. Tagad esam attālinājušies, jo laiks dara savu. Viens no viņiem ar mūziku nodarbojas vairs tikai brīvajā laikā, ar otru sagādīšanās pēc šodien atradāmies uz vienas skatuves – Artis Orubs ir ārkārtīgi pieprasīts bundzinieks ar augsti profesionālu meistarību. Humora pilns vecis. Viņu satikt kaut vai uz īsu brīdi akadēmijā vienmēr ir prieks.

Gadu zaudēju, jo uzreiz devītajā klasē mani nepaņēma, savukārt astotajā klasē jau biju mācījies vispārīzglītojošos priekšmetus, tāpēc uz daudziem varēju neiet. Salīdzinoši ar skolabiedriem biju trenējies volejbolā, basketbolā, gājis tūrisma pulciņā. Teiksim tā – man nebija problēmu par sevi pastāvēt. Dārziņskolā sapratu, ka to, ko citi bija mācījušies septiņus astoņus gadus solfedžo un mūzikas teorijā, es tīri labi iemācījos pa divām nedēļām. Tiesa, sākumā rezultāti vēl nebija tik augsti, bet jau nākamajā gadā man vairs nebija nekādu problēmu.

Šis būtu aspekts, kur es vēlētos būtiskus uzlabojumus, piemēram, akadēmijas darbībā. Nevajag vēlreiz mācīt jau ilgus gadus apgūtus priekšmetus. Ņemot vērā to, ka akadēmijas vispārējais postulāts patlaban vēsta to, ka tā ir bankrota priekšā, jāver ciet un jāsamazina izdevumi.

Bet ir vairāki veidi, kā samazināt izdevumus: viens ir mehāniski, vienkārši visiem griežot nost, bet paliek vēl otrs – apdomīgi izsvērt, kurā brīdī naudu ieguldīt jēgpilni un kurā notiek resursu izšķērdēšana.

Ja jau mēs atkal pieskāramies akadēmijas tēmai – es cenšos darīt savu darbu un darīt to labi. Neesmu no tiem, kas uzskata, ka katrā ziņā vajadzētu kaut ko glābt un uzturēt. Manuprāt, tie, kas tā uzskata, šobrīd dzīvo stipri labi, un viņiem viss patiek akadēmijas darbībā. Es šo sajūsmu nedalu. Iespējams, ka būtu labi ļaut visam bankrotēt, pievienot Latvijas Universitātei vai, teiksim, Latvijas Kultūras akadēmijai, un būtu ļoti spēcīga fakultāte, kur vispārīzglītojošos priekšmetus mācītu augsti respektabli pasniedzēji turpat, vienu kvartālu tālāk. Man tā neliktos nekāda traģēdija.

Daudziem gan liktos. Turklāt Jāzepa Vītola pārlieku lielā glorifikācija tiktu apdraudēta.

Nē, viņš viennozīmīgi ir to pelnījis. Mūzikas akadēmijā nu jau arī doktorantūrā, bet līdz tam maģistrantūrā bija iespējams iegūt akadēmisko un profesionālo grādu. Kur tad isti ir

starpība? Beigās akadēmiskie ir tie, kas raksta vīzijas un regulas, jo viņiem ir laiks to darīt.

Es paužu tikai savu personisko viedokli, bet man šķiet, ka kabinetu mūziķu dominānce Latvijā mūzikas kultūrā ir mazliet ieilgusi. Ventspils koncertzāles atklāšanā satiku rektora kungu, un viņš teica, ka gribētu mani uzaicināt uz kafiju. Es piekritu, tad jau par šīm lietām parunāsim. Ir laiks saprast, ka esošajā situācijā ir lietas, kam strauji jāmainās. Tas attiecas arī uz mūzikas izglītības pašiem sākumiem. Mūzikas skolas daudz kur pilda tikai sociālu funkciju.

Jums ir kaut kas līdzīgs desmitgades plānam?

Profesionālajā ziņā man gribētos piedzīvot to, ka Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris, ko sauca par savu orķestri, kļūtu par augstu un respektablu vienību ar gudru administrāciju un daudziem viessolistiem un viesdiriģentiem, kuri, pirmkārt, gribētu šeit braukt un, otrkārt, kuriem gribētu samaksāt, ar spējīgu, ieinteresētu un talantīgu galveno diriģentu un ar ieinteresētu un profesionālu attieksmi no visiem kolēģiem. Lai man piedod tie kolēģi, kuriem jau šāda attieksme ir, bet visiem tomēr nav. Varbūt arī man nav. Un varbūt citiem liekas, ka man nav. Vēl es gribētu piedzīvot, ka orķestris, kādu tikko aprakstīju, spēlētu tam piemērotā zālē. Ja visas zvaigznes ir labvēlīgas, ja man ir viss kārtībā ar fizisko un garīgo veselību, un uzrodas tā naudiņa, kas guļ jūras dibenā vai citās lādēs, tam jābūt iespējamam. Pūtēju solistu karjera lielākoties ilgst ne vairāk par 50 gadu vecumu. Es jau lasīju par vēlmi noņemt izdienas pensijas. Bet orķestru skanējumu tas nekādā gadījumā neuzlabos.

Bet tīri personiskas ambīcijas?

Ir daudz labas latviešu komponistu mūzikas obojai, kas nav īsti zem viena karoga ierakstīta, domāju, ka to kaut kad gribētos izdarīt. Vai tas būšu es, viens otrs no maniem kolēģiem vai vairāki kopā – mums ir ko rādīt. Pēterim Vaskam ir Angļu raga koncerts, nu jau arī Obojas koncerts, pateicoties sadarbībai ar vienu no pasaules prominentākajiem mūziķiem, obojistu Albrehtu Maijeru. Arturam Maskatam ir skaists darbs obojai ar orķestri, Pēterim Plakidim ir koncerts divām obojām. Šoruden atkal būs iespēja to nospēlēt kopā ar lietuviešu kolēģi Robertu Beinari un Gunti Kuzmu pie diriģenta pulsts Rīgā, Viļņā, Tallinā, Helsinkos un Pēterburgā.

Kameramūzikā un solokoncerta izpratnē man visu laiku ir daudz dažādu ideju, kas ar gadiem mainās un evolucionē, bet, ja godīgi, es šobrīd pēc tām nejūtu nekādu pieprasījumu. Savukārt pats nejūtu aicinājumu veidot koncertprogrammu ar nosaukumu “Tango...” vai “No klasikas līdz džezam”. Akadēmijā man gribētos redzēt izprotošu attieksmi pret manu instrumentu un arī visiem pārējiem, kurus valsts atzinusi par deficīta instrumentiem. Nevis – piedodiet, naudas nav, bet pēkšņi parādās Mocarta lai-

ka āmuriņklavieres. Tas pilnīgi noteikti bija spļāviens sejā visai pūtēju katedrai. Varbūt nopērciet vēl vienas, lai var spēlēt divatā!

Tāpēc gribētu redzēt lielāku izpratni un, protams, augošu obojas klasi. Esmu diezgan svētīts ar labiem audzēkņiem, vairums no viņiem turpina obojas spēli augsti profesionālā garā. Man gribētos pieminēt Amandu Tauriņu, Janu Zeļensku, Evelīnu Bokšu un Justīni Āboltiņu. Tāpēc vēlreiz saku – salīdzinājumā ar daudziem citiem instrumentiem mēs neesam tādā pabērna lomā. Laikam nebija pietiekami izsmēļoši par plāniem.

Ir jau arī lietas, kas jāpatur pie sevis.

Tā jau ir. Varbūt var uzrakstīt: pēc dziļas pārdomu pauzes...

Vai arī – dziļdomīgi klusē. Vai šobrīd varat teikt, ka esat laimīgs, darot visas šīs lietas?

Šis ir tas jautājums, pie kura var likt – klusē.

Klusē un smaida.

Klusē, bet smaida. Tas ir ļoti filozofisks jautājums.

Atkal jau jāatgriežas sarunas sākumposmā. Iespējams, ka es varētu kaut ko no tā visa nedarīt. Darīt mazāk un domāt vairāk. Tas varētu būt nevis desmitgades, bet triju vai četru gadu plāns. Varbūt nedaudz jāpiebremzē. Bet brīžos, kad tiešām nav traki jāskrien, kad pašam viss labi, kolēģiem labi un atbrauc lieliski viessolisti, izdodas lieliskas programmas.

Ar nepacietību gaidu sezonas atklāšanas koncertu ar Franku Pēteru Cimmermani un Bēthovena Vijolkoncertu. Tie ir brīži, kuru dēļ ir vērts nodarboties ar mūziku. Tā ir gaistoša māksla. Literāru darbu var lasīt vairākas reizes. Lai gan nē, arī mūziķi var spēlēt atkal un atkal, un katru reizi būs citāds rezultāts. Sanāk tāds kolektīvs lasījums.

Atbildot uz jautājumu, esmu relatīvi laimīgs. Ko tas arī mainītu, ja es kultivētu sevi rūgtumu? Reizēm tas piezogas. Jūs varbūt spējat iedomāties, kā orķestra mūziķi lēnām apaug ar rutīnu, bet tas ir jautājums par to, cik ļoti spēj noturēt sargājošo auru sev klāt un cik ļoti izstarot mūzikas mīlestību uz āru, tādējādi kādam citam liekot justies mazāk skarbam.

Kaut kad nesen kādā no koncertzāļu apspriešanās vienai augsta ranga ministrijas darbiniecei diskusijas karstumā paspruka: “Ir citādi, kad atbrauc kāds īsts orķestris...” Tas man aizsāta elpu. Jā, mums vasarā brauc daudzi augstākās klases orķestri, viņi gan nespēlēs tiem piemērotās telpās, bet tas ir cits stāsts. Es gribētu cerēt, ka mūsu orķestris ir ne mazāk īsts un ne mazāk profesionāls vai tieši tikpat profesionāls vai neprofesionāls kā ierēdņi, kas aiz tā sēž un par to lem. Mēs darām vienu darbu. Nevajag sevī kultivēt lieku iedomību vai pārlietu cieņu pret šiem ierēdņiem. Kā jau iepriekš minēju, tas ir veselīgs balanss starp cieņu un pašcieņu.

Mēs tā skaisti atgriezāties sarunas sākumpunktā.

Jā! Kaut kā pilnīgi netišām.

Tā kā varam noslēgt mūsu sarunu.

Labi. Es došos tālāk. 🌞